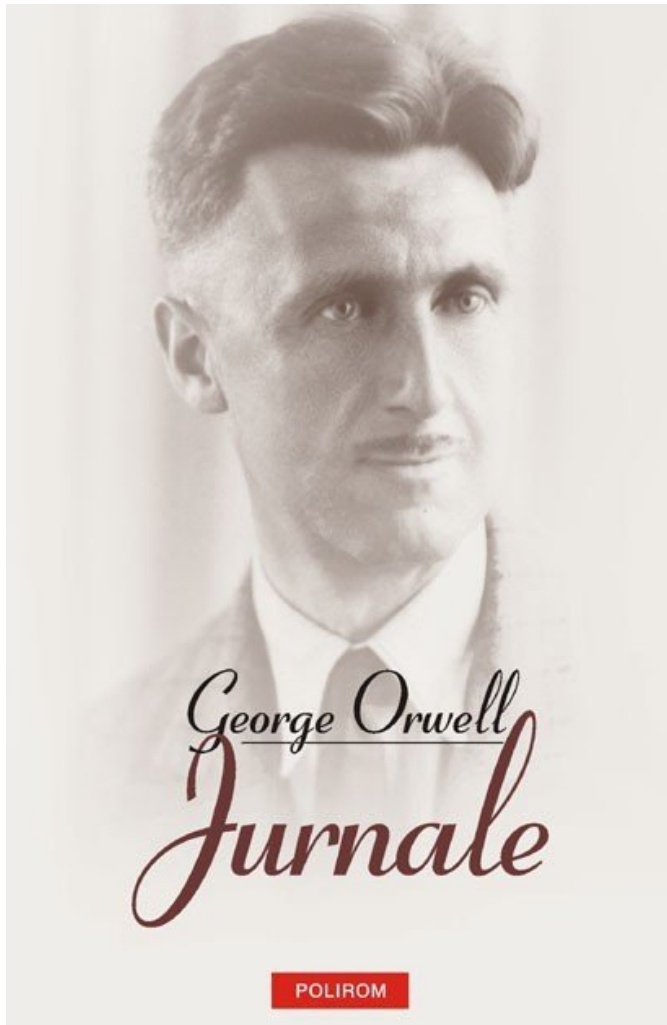

Cu mici excepții, nu e deloc facil să citești literatură scrisă sub influența covârșitoare a socialismului. Ideologia, reducționistă cum altfel, strivește nuanțele și șterge conturul realității din dorința de a aduce, măcar o contribuție minoră, la utopia egalitaristă. Drept urmare, textele suferă de un tezism insuportabil (valabil de foarte multe ori și în cazul dreptei, vezi de pildă romanele lui Ayn Rand) care le transformă cumva în lectură obligatorie pentru orice adolescent întârziat ori pentru oportunistul pur-sânge. Pagini nesfârșite despre exploatarea muncitorilor, a copiilor, a femeilor, a minorităților, etc, urmate invariabil de pledoarii inconsistente pentru reglementare, taxare și birocrație. Și veșnica discuție despre lipsa de egalitate pe pământ. De regulă, nu e nevoie de mai mult de câteva rânduri pentru a vedea pe unde se scaldă autorul... Altfel stau lucrurile, însă, atunci când vine vorba de George Orwell. Chiar dacă se revendica în mod explicit de la stânga, scriitorul britanic era suficient de onest, inteligent și realist încât să evite etichetele doctrinare prea tranșante. Problema încadrării sale în vreo familie politică rămâne și astăzi deschisă, dar din mefiența cu care lectori cu ștaif se apropie de textele sale scrise împotriva "perversiunilor rezultate din centralizarea economiei" (vezi de pildă recenzia lui Harold Bloom la *Ferma Animalelor*), minimalizarea lor ideatică și subestimarea lor stilistică, nu e greu de înțeles că Orwell se aseamănă cu ruda inconfortabila pe care marea familie a stângii ar vrea-o ștearsă definitiv din albumul cu amintiri. De altfel, se pare că o socialistă britanică de seamă ar fi declarat la moartea scriitorului că dispariția sa a fost o binecuvântare, altfel existau

toate premisele ca Orwell să se convertească la o ideologie mai puțin revoluționară. Se non e vero e ben trovato...

Scriitorul a dat semne de îndoială cu privire la platforma socialistă odată cu experiențele sale periferice, iar jurnalele sale depun mărturie incontestabilă. Călătoriile sale alături de vagabonzi, culegători de hamei sau mineri oropsiți nu i-au consolidat prejudecățile, ci l-au făcut să perceapă și opresiunea mai subtilă exercitată prin intermediul birocrăției și al reglementărilor. "Ne-am dus acolo, însă fermierul ne-a zis că nu are unde să ne culce și că inspectorii trimiși de guvern își bagă nasul să vadă dacă toți culegătorii de hamei au condiții adecvate de cazare. (Apropo, acești inspectorii numiți de guvernul laburist au reușit să împiedice câteva sute de șomeri să-și găsească de lucru la culesul hameiului anul ăsta.)", scria Orwell despre încercarea sa de a-se angaja ca sezonier la cules.

Este destul de clar pentru cine citește Jurnalele că scriitorul înțelegea destul de bine influența pernicioasă a reglementărilor guvernamentale în viața comunităților muncitorești, chiar dacă probabil intuițiile sale ar fi mers în altă direcție: "Și aici găsești case excelente cu chirii cât se poate de acceptabile, dar, așa cum se întâmplă cu proprietățile de stat, încărcate de restricții." Altădată, scriitorul asistă la ceea ce azi s-ar numi exploatarea unor copii prin muncă, dar impresiile sale sunt mai degrabă binevoitoare. "Femeia de lângă noi, o veritabilă fiică a East Endului, își trata nepoții ca pe niște sclavi: "Hai Rose, leneșă mică ce ești, ridică odată ciorchinii ăia. Și mișcă odată, dacă nu vrei să-ți înroșesc fundul ăla" etc. Până când copii, care aveau între 6 și 10 ani, cădeau lați și adormeau pe pământ. Însă le plăcea munca și **nu cred că le făcea mai rău decât școala** (s.n)".

Ceea ce e, de asemenea, remarcabil în însemnări e absența oricărei tentative de idealizare a declasaților sau a muncitorimii. Ba dimpotrivă, nu lipsesc generalizările defavorabile iscate, uneori, din portretului unui personaj minor. "Când am ajuns la stația Wateringbury, vreo cincizeci de muncitori așteptau trenul și prima persoană pe care am văzut-o a fost bătrânul Surdu, care stătea cu ziarul în față. (...) Am fost surprins - era un om în vârstă, chiar decent; însă nu prea există vagabond care să nu aibă o ușoară deviație sexuală."

Excursurile muncitorilor în politică nu sunt nici ele văzute cu ochi mai buni, chiar dacă Orwell pare mai degrabă tributatar clișeeleor marxiste când descrie vizita în casa unui șef de sindicat. "Familia lui s-a purtat foarte civilizată cu mine. Amândoi vin din familii de muncitori, vorbesc cu accent de Lancashire și în copilărie au purtat saboți de lemn, însă atmosfera dintr-un asemenea loc e sută la sută una de clasă de mijloc. Sunt izbit din nou, de faptul că imediat ce un muncitor obține o funcție oficială în sindicat sau începe să facă politică laburistă, devine clasă de mijloc, indiferent dacă vrea sau nu."

Nu e de mirare că discursurile socialiștilor nu-i produceau niciun fel de plăcere și le găsea adesea oribile. "Când un om obișnuit aude fraze ca "ideologie burgheză" și "solidaritate proletară" și "expropriatori" el nu va fi mișcat de ele, va fi doar dezgustat. Chiar un singur cuvânt, "tovarășe", a avut contribuția sa murdară la discreditarea Socialismului", scria Orwell de data aceasta în Drumul către Wigan Pier. Mai mult, în același loc, scriitorul pune la îndoială întreaga motivație a socialiștilor de ocazie. "Starea actuală îi supără nu pentru că produce suferință, nici măcar pentru că face libertatea imposibilă, ci pentru că este neordonată (...) Pentru acești socialiști revoluția înseamnă un set de reforme pe care 'noi', cei deștepți o să le impunem 'lor' celor din Ordinele Inferioare".

Însă, fără îndoială, cea mai spectaculoasă observație a lui Orwell o reprezintă sesizarea confluenței capitalismului cu socialismul și imposibilitatea de a mai percepe realitatea prin

ochelarii ideologici standard. "Însă municipalitatea din Liverpool e aproape în întregime conservatoare. În plus, deși asigurarea de locuințe sociale din fondurile publice e, cum am spus, o măsură socialistă, munca efectivă e făcută de firme de construcție private, și poți presupune că și aici, ca și peste tot, contractorii trebuie să fie prietenii, frații, nepoții etc ai celor din municipalitate" . Printr-o singură frază, scriitorul a reușit să surprindă întreagă natură a fascismului economic și politic contemporan, la care atât stânga (egalitate, redistribuție, investiții publice), cât și dreapta ("pro-business") consimt jovial pe spinarea spoliaților.